

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBATSELA 2013

MEPUTSO: 100

NAKO: 2½ diiri

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 6.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO tše THARO, e lego ya A, B le ya C.

KAROLO YA A:	Ditaodišo	(50)
KAROLO YA B:	Ditšweletšwa tša tirišano tše telele	(30)
KAROLO YA C:	Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana	(20)
2. Araba potšišo e TEE KAROLONG ye NNGWE le ye NNGWE.
3. Araba ka Sepedi.
4. Thoma KAROLO ye NNGWE le ye NNGWE letlakaleng le LEFSA.
5. Beakanya TAODIŠO (ka tsela ya mmepe wa monagano, seswantšho, mantšu a bohlokwa le tše dingwe) o be o badišise le go dira palobohlatse. Peakanyo e tšwelele pele ga taodišo ya gago.
6. Šomiša metsotso ye e ka bago ye 80 go KAROLO YA A, ye 40 go KAROLO YA B le ye 30 go KAROLO YA C.
7. Dikarabo di nomorwe go ya le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona.
8. Efa taodišo ye NNGWE le ye NNGWE hlogo ya maleba.
9. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A: DITAODIŠO**POTŠIŠO YA 1**

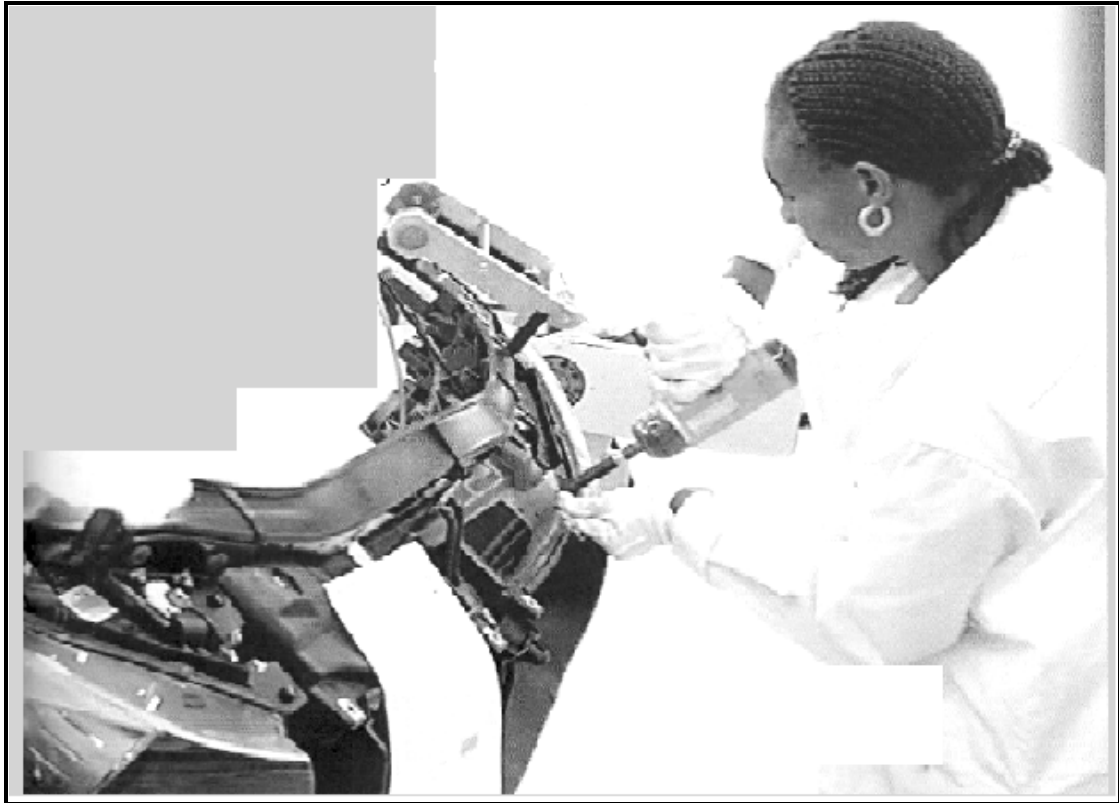
Kgetha e TEE ya dihlogo tše di latelago gomme o ngwale taodišo ya botelele bja mantšu a go se fete a 450.

Taodišo e rulaganywe ka lenaneo la go swana le mmepe wa monagano goba lenaneo leo le ka go thušago go rulaganya. O tla fiwa meputso ya go rulaganya le palobohlatse.

1.1	Ditaba tše tša ka tša go leša dihlong e bile thuto ye kgolo bophelong bja ka. Tia di lle.	[50]
1.2	Tirišo ya diselefone go bafsa.	[50]
1.3	Tlhokego ya mešomo le megabaru ke tšona di godišago palo ya polao ya ditšhukudu ka mo nageng. Ahlaahla kgopolo ye.	[50]
1.4	Ge motho a le mathateng bagwera ba a mo katoga. Tšweletša dikgopolo tša gago.	[50]
1.5	Ge go ka ba le tirišanommogo magareng ga mokgatlo wo o bušago le mekgatlo ya kganetšo gona MaAfrika-Borwa a ka phela ka khutšo. Etšwa tema.	[50]
1.6	Go ka thibelwa go ima ga bafsa ka go kgaogantšha bašemane le basetsana go tsena sekolong se tee. Dumela goba ganetša.	[50]

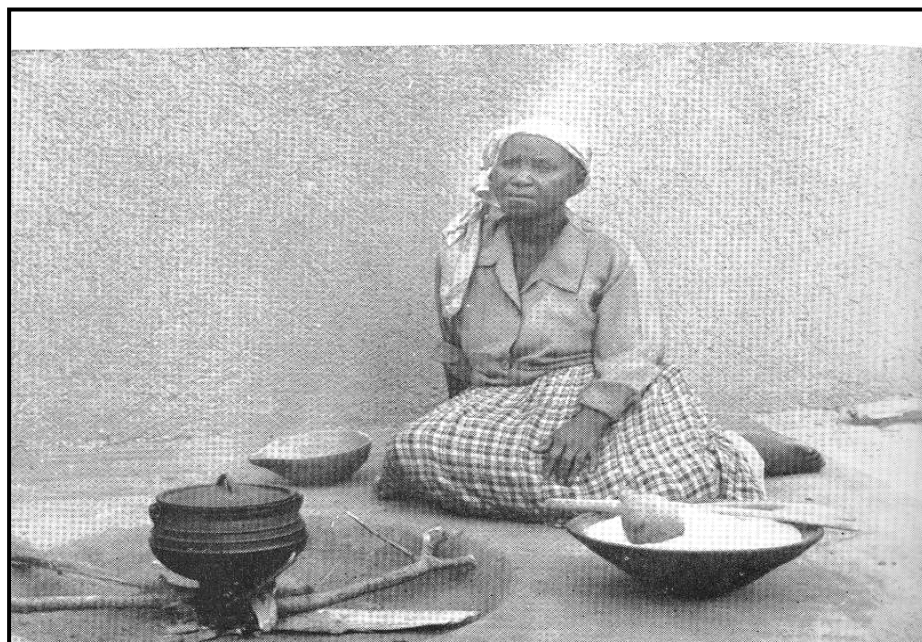
1.7. Tsitsinkela diswantšho tše tša ka tlase gomme o ngwale taodišo ka ga tšona.

1.7.1

[Tukkie, Dibatsela/Manthole 2012, Vol 18: Letl. 11]

1.7.2

[Food and Feeding Habits of the Pedi, PJ Quin, 1959]

[50]

PALOMOKA YA KAROLO YA A:

50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE**POTŠIŠO YA 2**

Araba potšišo e TEE go tše nne tše di latelago. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a go se fete a 200.

2.1 LENGWALO LA SEGWERA

Mogwera wa gago o gakanegile ka morago ga go tšwelela mphatong wa marematlou. Mo ngwalele lengwalo o mo fe tshedimošo mabapi le dikgopelo tša kadimo ya tšhelete ya *NSFAS*.

[30]**2.2 POTŠIŠOTHERIŠANO**

Nakong ya ge bašomedi ba meepong ba sa ngadile mešomo malebana le go se kgotsofatšwe ke megolo, o ile wa dira dikgopelo tša mošomo wa motšwaoswere. Ngwala potšišotherišano yeo o e tsenetšego le ba lekgotlataolo ba moepo wo o itšego malebana le mošomo wo.

[30]**2.3 MEMORANTAMO**

Go tlaišwa ga basadi le bana ke tlhobaboroko nageng ya geno. Legatong la setšhaba ngwalela Tona ya Kgoro ya Tšhireletšo memorantamo o tšweletše dingongorego malebana le tlhokego ya polokego ya batho ba.

[30]**2.4 PROUTŠHA**

Diyunibesithi di thomile ka boingwadišo bja baithuti ba 2014. Thala proutšha ya yunibesithi ya boikgethelo bja gago gomme o kwalakwatše dithuto tše di rutwago mo yunibesithing yeo.

[30]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 30**

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**POTŠIŠO YA 3**

Araba potšišo e TEE go tše tharo tše di latelago. Botelele bja karabo ya gago e be mantšu a go se fete a 120.

3.1 KARATA YA MEMO

O be o tsena sekolo o dula le mmangwane wa gago. Bjale ka ge o feditše mphato wa marematlou, setšo sa bona se ba gapeletša go go iša gae ka monyanya wo mogolo. Thala karata ya memo yeo o laletšago bagwera ba gago go tla go thaba le wena ka letšatši leo.

[20]**3.2 PUKUTŠATŠI**

Go šetše matšatši a mabedi pele ga ge ditlhahlobo di thoma. Ngwala pukutšatši ya matšatši a mabedi ao a šetšego mabapi le boitokišetšo bja ditlhahlobo tše.

[20]**3.3 DITŠHUPETŠO**

Kgoši ya motse wa geno e memile seboleditlhohleletši sa go tla go fa bafsa polelotlhohleletšo mabapi le bokamoso bja bona. Laetša seboledi seo ditšhupetšo tša go tloga tseleng ye kgolo ya go tsena motseng go ya mošate ka go diriša maswao a tsela, meago le dika tša tlhago.

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C:	20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO:	100